

СУБ'ЄКТИВНА СТОРОНА НЕЗАКОННОГО РОЗГОЛОШЕННЯ АБО ВИКОРИСТАННЯ В ІНШІЙ СПОСІБ ІНФОРМАЦІЇ, ЩО СТАЛА ВІДОМА ОСОБІ У ЗВ'ЯЗКУ З ВИКОНАННЯМ СЛУЖБОВИХ АБО ІНШИХ ВИЗНАЧЕНИХ ЗАКОНОМ ПОВНОВАЖЕНЬ

SUBJECTIVE SIDE OF ILLEGAL DISCLOSURE OR OTHER USE OF INFORMATION THAT BECAME KNOWN TO A PERSON IN CONNECTION WITH THE EXERCISE OF OFFICIAL OR OTHER POWERS DEFINED BY LAW

Усікова Н.П., аспірант кафедри адміністративного права та процесу

Національна академія внутрішніх справ

orcid.org/0009-0006-6609-8292

У статті зазначається, що актуальність встановлення суб'єктивної сторони адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 172⁸ Кодексу України про адміністративні правопорушення «Незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень» набуває важливої ознаки, адже значна кількість адміністративних проваджень за вчинення вказаного адміністративного делікту були закриті судами у зв'язку із відсутністю зазначення у протоколі встановленого мотиву. Поряд з цим питання встановлення суб'єктивної сторони адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 172⁸ КУпАП, залишається на сьогодні малодослідженою, хоча у диспозиції двох частин цього делікту передбачається мотив «у своїх інтересах» (частина перша та друга статті) та «у своїх інтересах чи в інтересах іншої фізичної або юридичної особи» (частина друга статті).

Автором доводиться, що мотиви «у своїх інтересах» та «у своїх інтересах чи в інтересах іншої фізичної або юридичної особи» відносяться до двох діянь «незаконне розголошення інформації» та «використання в іншій спосіб інформації». Відсутність зазначення у протоколі мотиву виключає інкримінування цього складу адміністративного правопорушення, оцінюється судом як відсутність складу адміністративного правопорушення та подальшого закриття справи про адміністративне правопорушення за статтею 172⁸ КУпАП за недоведеністю вини.

Визначено, що адміністративні правопорушення, передбачені частинами 1 та 2 статті 172⁸ КУпАП, можуть вчинятися лише умисно, необережна форма вини передбачає притягнення особи до дисциплінарної відповідальності або за іншими статтями КУпАП у разі вчинення інших складів адміністративного правопорушення чи за частиною 1 статті 367 КК України. Мотиви, з яких особа здійснює незаконне розголошення або використання в іншій спосіб інформації, відповідно до диспозиції частин 1 та 2 статті 172⁸ КУпАП, можуть бути різні – матеріальні, нематеріальні, родинні, дружні, кар'єрні, тощо, вони не впливають на кваліфікацію адміністративного правопорушення. Акцентується увага на тому, що суб'єктивна сторона частин 1 та 2 статті 172⁸ КУпАП містить формальний склад, адже настання наслідків вона не передбачає.

Ключові слова: викривач, суб'єктивна сторона, мотив, адміністративне правопорушення, розголошення інформації, адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією.

The article notes that the relevance of establishing the subjective side of an administrative offense provided for by Article 172⁸ of the Code of Ukraine on Administrative Offenses "Illegal use of information that became known to a person in connection with the performance of official or other powers defined by law" acquires an important feature, since a significant number of administrative proceedings for the commission of the specified administrative offense were closed by the courts due to the lack of indication in the violation report of the established motive. Along with this, the issue of establishing the subjective side of an administrative offense provided for by Article 172⁸ of the Code of Ukraine on Administrative Offenses remains poorly researched today, although the disposition of two parts of this offense provides for the motive "in one's own interests" (parts one and two of the article) and "in one's own interests or in the interests of another individual or legal entity" (part two of the article).

The author argues that the motives "in one's own interests" and "in one's own interests or in the interests of another individual or legal entity" refer to two actions: "illegal disclosure of information" and "other use of information". The absence of a motive in the violation report excludes the incrimination of this element of an administrative offense, is assessed by the court as the absence of an element of an administrative offense and the subsequent closure of the case on an administrative offense under Article 172⁸ of the Code of Ukraine on Administrative Offenses for lack of proof of guilt.

It is determined that administrative offenses provided for in Parts 1 and 2 of Article 172⁸ of the Code of Ukraine on Administrative Offenses may be committed only intentionally, the negligent form of guilt provides for bringing a person to disciplinary liability or under other articles of the Code of Ukraine on Administrative Offenses in the event of committing other elements of an administrative offense or under Part 1 of Article 367 of the Criminal Code of Ukraine. The motives for which a person illegally discloses or uses information in another way, in accordance with the provisions of Parts 1 and 2 of Article 172⁸ of the Code of Ukraine on Administrative Offenses, may be different: material, non-material, family, friendly relations, career, etc., they do not affect the qualification of an administrative offense. Attention is focused on the fact that the subjective side of Parts 1 and 2 of Article 172⁸ of the Code of Ukraine on Administrative Offenses contains a formal component, since it does not provide for the occurrence of consequences.

Key words: whistleblower, subjective side, motive, administrative offense, disclosure of information, administrative offenses related to corruption.

Постановка проблеми. Важливою ознакою любого адміністративного правопорушення, є встановлення наявності суб'єктивної сторони – провини особи, яка виражається у формі умислу чи необережності [1, с. 40]. Вказана обставина особливо важлива під час встановлення суб'єктивної сторони адміністративного правопорушення,

передбаченого статтею 172⁸ Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) – незаконне розголошення або використання в іншій спосіб особою у своїх інтересах інформації, що стала їй відома у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень [2]. Заздалегідь відмітимо, що у статті не

буде визначатися суб'єктивна сторона в наслідок розголошення чи використання в інший спосіб інформації, вчинене в рамках Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань».

Для початку акцентуємо увагу на тому, що проведений автором аналіз вибірки 30 рішень суддів за 2019–2025 роки, які є в Єдиному державному реєстрі судових рішень та якими були закриті адміністративні провадження за вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 172⁸ КУпАП, засвідчив, що саме відсутність зазначення у протоколі встановленого мотиву під час вчинення вказаного делікту, було підставою для закриття 19 з вказаних справ.

Аналіз багатьох наукових підходів щодо дослідження суб'єктивної сторони адміністративного делікту вказує про існування певних різних позицій у даному напрямку, разом з тим більшість дослідників з вказаного вище питання доходять до висновку щодо виокремлення наступних елементів суб'єктивної сторони будь-якого адміністративного правопорушення: 1) вина, 2) мотив, 3) мета, що обумовлює необхідність здійснення наукового пошуку щодо встановлення суб'єктивної сторони під час незаконного розголошення або використання в інший спосіб інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень..

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Не дивлячись на важливість встановлення суб'єктивної сторони незаконного розголошення або використання в інший спосіб особою у своїх інтересах інформації, що стала їй відома у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень, комплексних досліджень вказаної проблематики не здійснювалися і на сьогодні вона залишається малодослідженою.

Так, Р. В. Вереша, розглядаючи суб'єктивні ознаки корупційного правопорушення, зазначає, що юридичний склад корупційного правопорушення визначає саме і вину суб'єкта відповідальності. Вина правопорушника повинна ґрунтуватися також на нормативно-правових підставах притягнення до відповідальності за те чи інше правопорушення [3, с. 66–72]. При цьому О. В. Клок [4, с. 14] приходить до висновку, що серед ознак адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, характеризується суттєвими ознаками, серед яких у суб'єктивній стороні – прямий умисел: дія або бездіяльність посадової особи спрямовані на отримання благ, вчинена умисно, при цьому особа, яка вчинила це правопорушення, усвідомлювала протиправний характер своїх вчинків.

Т. В. Ільєнок зазначив, що адміністративне корупційне правопорушення містить такі ознаки: 1) діяння вчинене умисно, причому умисел має бути прямий, крім діянь, передбачених ст. ст. 172⁵, 172⁶, 172⁹ КУпАП, у яких суб'єктивна сторона правопорушення може бути у вигляді необережності; 2) умисел характеризує суб'єктивну сторону вчиненого діяння [5].

Що стосується суб'єктивної сторони незаконного розголошення або використання в інший спосіб особою у своїх інтересах інформації, що стала їй відома у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень, то вказана питання розглядали лише низка науковці. Так, дисертаційній роботі К. Є. Цабека «Адміністративно-правові засади відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією» (2020) лише окреслила загальні риси характеристики суб'єктивної сторони статті 172⁸ КУпАП – «суб'єктивну сторону юридичного складу адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, необхідно визначити як систему передбачених адміністративно-правовою нормою ознак, що характеризують внутрішню сторону проступку (психічне ставлення особи до вчиненого діяння). Суб'єктивна сторона адміністративного правопорушення, передбаче-

ного ст. 172⁸ КУпАП, характеризується наявністю вини у формі як прямого, так і непрямого умислу. Тому в разі вчинення діяння, передбаченого ст. 172⁸ КУпАП, через необережність, відповідальність особи за цією статтею не настає» [6, с. 139]. На відміну від К. Є. Цабека у дисертації «Адміністративна відповідальність за порушення, пов'язані з корупцією» (2021) Ю. В. Борисова питання суб'єктивної сторони статті 172⁸ КУпАП не було предметом розгляду [7].

У науково-практичному коментарі «Адміністративно-правопорушення, пов'язані з корупцією» (2020), підготовленому авторським колективом Національної академії внутрішніх справ, лише вказується, що «суб'єктивна сторона характеризується прямим умислом. Мета та мотив проступку кваліфікуючого значення не мають» [8, с. 53].

У науково-практичному коментарі Кодексу України про адміністративні правопорушення за загальною редакцією С. В. Петкова видавництва 2016 року вказувалося, що суб'єктивна сторона характеризується лише умисною формою вини [9, с. 311–312], проте вже у науково-практичному коментарі цього Кодексу але видання 2020 року зазначалося лише, що «із суб'єктивної сторони правопорушення характеризується відношенням до наслідків з формуванням вини у формі прямого чи непрямого умислу» [10, с. 435].

Окремі аспекти суб'єктивної сторони адміністративного правопорушення, яке є предметом дослідження, також були частково окреслені лише у наукових працях З. А. Загінєй, Д. В. Гудкова, Ю. В. Дрофич, Т. В. Ільєнок, М. І. Харанюка й інших учених.

Заслугує на увагу результати проведеного аналізу судової практики О. О. Дудуровим, Р. О. Мовчаном, В. Г. Сеником [11] та О. М. Костенко [12, с. 215], якими надано характеристику корупційним адміністративним правопорушенням, зокрема, передбачених статтею 172⁸ КУпАП. Поряд з цим вказані науковці визначали лише окремі дискусійні елементи суб'єктивної сторони частини першої статті 172⁸ КУпАП.

Вказане додатково підкреслює про необхідність здійснення наукового пошуку щодо встановлення суб'єктивної сторони у адміністративних правопорушеннях, передбачених статтею 172⁸ КУпАП.

Метою статті є дослідження суб'єктивної сторони адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 172⁸ КУпАП, встановлення мотиву, умислу та вини під час незаконного розголошення або використання в інший спосіб особою у своїх інтересах інформації, яка є предметом вказаного делікту.

Виклад основного матеріалу. Позиція законодавця в частині визначення вини змістовно викладена у статтях 10 та 11 КУпАП. Зокрема, відповідно до ст. 10 КУпАП адміністративне правопорушення визнається вчиненим умисно коли особа, яка його вчинила, усвідомлювала протиправний характер своєї дії чи бездіяльності, передбачала її шкідливі наслідки і бажала їх або свідомо допускала настання цих наслідків [2]. Таким чином, законодавець умовно поділяє умисел на: 1) прямий (особа, яка вчинила адміністративне правопорушення, усвідомлювала протиправний характер своєї дії чи бездіяльності, передбачала її шкідливі наслідки і бажала їх настання); 2) непрямий (особа, яка вчинила адміністративне правопорушення, усвідомлювала протиправний характер своєї дії чи бездіяльності, передбачала її шкідливі наслідки і хоча прямо не бажала, але свідомо допускала настання цих наслідків).

Вчинення адміністративного правопорушення з необережності відповідно до ст. 11 КУпАП визнається, коли особа, яка його вчинила, передбачала можливість настання шкідливих наслідків своєї дії чи бездіяльності, але легко-важно розраховувала на їх відвернення або не передбачала можливості настання таких наслідків, хоч повинна була і могла їх передбачити [2].

Стаття 172⁸ КУпАП «Незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень» складається з двох частин:

– незаконне розголошення або використання в інший спосіб особою у своїх інтересах інформації, яка стала їй відома у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень;

– незаконне розголошення або використання в інший спосіб особою у своїх інтересах чи в інтересах іншої фізичної або юридичної особи інформації про викривача, його близьких осіб чи інформації, що може ідентифікувати особу викривача, його близьких осіб, яка стала їй (їм) відома у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень [2].

Здійснюючи аналіз диспозиції частини 1 статті 172⁸ КУпАП в частині порушення антикорупційного законодавства необхідно вказати, що суб'єктивна сторона цієї норми не конкретизована. Адже законодавець вказуючи на наявність мотиву «у своїх інтересах» не вказав яких діянь це стосується – незаконного розголошення та використання в інший спосіб, чи тільки використання в інший спосіб, що може призвести до альтернативних трактувань. Позиція щодо мотиву «у своїх інтересах», який стосується двох зазначених у частині першій діянь (незаконне розголошення та використання в інший спосіб) підтримується більшістю науковців.

Зокрема, О. О. Дудуров, Р. О. Мовчан, В. Г. Сенік зазначають, що «є підстави погодитись з думкою дослідників про те, що незаконне використання інформації, яка стала відома особі у зв'язку з виконанням службових та інших визначених законом повноважень, може вчинятись лише умисно» [11, с. 461]. «Аналізуючи суб'єктивну сторону аналізованого правопорушення, слід зазначити, що в диспозиції ст. 172⁸ КУпАП міститься вказівка на те, що відповідні дії вважаються карними лише за умови, що вони вчиненні суб'єктом «у своїх інтересах». Тому у випадку недоведення того, що дії, передбачені ст. 172⁸ КУпАП, вчиненні в особистих інтересах, інкримінування складу відповідного правопорушення має виключатися» [11, с. 462]. При цьому вказані науковці посилаються на постанову Апеляційного суду Дніпропетровської області від 07 березня 2018 року у справі № 200/20738/17 (провадження № 33/774/224/18) [13], в яких пояснення прокурора, що диспозиція статті 172⁸ КУпАП відноситься лише до інших способів використання інформації, окрім незаконного розголошення, судом не була взята до уваги, адже на думку суду за конструкцією диспозиції статті 172⁸ КУпАП зазначений мотив вказаний після зазначення суб'єкта правопорушення – особи, та відноситься до предмета правопорушення – інформації, яка стала їй відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків, а тому стосується всіх зазначених способів вчинення правопорушення – незаконного розголошення або використання в інший спосіб.

«Відповідальність за ст. 172-8 КУпАП настає у разі незаконного розголошення або використання в інший спосіб особою у своїх інтересах інформації, яка стала їй відома у зв'язку з виконанням службових повноважень».

Разом з тим, відповідно до протоколу № 8 про адміністративне правопорушення, пов'язаного з корупцією, від 27 листопада 2017 року щодо ОСОБА_3 не викладено всіх ознак складу правопорушення, передбаченого ст. 172-8 КУпАП, а саме: мотиву вчинення правопорушення – чи полягало незаконне розголошення інформації особою у своїх інтересах.

Пояснення прокурора про те, що використання інформації у своїх інтересах за диспозицією ст. 172-8 КУпАП відноситься лише до інших способів використання інформації, окрім незаконного розголошення, не заслуговують на увагу, оскільки за конструкцією диспозиції статті зазначений мотив вказаний після зазначення суб'єкта пра-

вопорушення – особи, та відноситься до предмета правопорушення – інформації, яка стала їй відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків, а тому стосується всіх зазначених способів вчинення правопорушення – незаконного розголошення або використання в інший спосіб» [13].

Враховуючи викладене вище рішення Апеляційного суду Дніпропетровської області можна зазначити, що мотив «у своїх інтересах» відноситься до двох діянь, а саме до «незаконне розголошення інформації» та «використання в інший спосіб інформації», що у свою чергу потребує за фактом вчинення незаконного розголошення або використання інформації особою, якій така інформація стала відома у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень його обов'язкове встановлення та зазначення при складанні протоколу за вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 172⁸ КУпАП. Відсутність зазначення у протоколі мотиву виключає інкримінування цього складу адміністративного правопорушення, оцінюється судом як відсутність складу адміністративного правопорушення та подальшого закриття справи про адміністративне правопорушення за статтею 172⁸ КУпАП за недоведеністю вини [14].

Щодо мотиву «у своїх інтересах», то він може бути різний, як матеріальний, так і не матеріальний, про що засвідчує аналіз судової практики та власні наукові дослідження автора:

- необхідність проходження лексико-граматичного тексту з англійської мови з метою проходження конкурсу на певну посаду державної служби [15];
- прагнення задовольнити своє бажання в укріпленні дружніх позаслужбових стосунків [16];
- уникнення відповідальності (перевірка інформації в інформаційних підсистемах «Особа» та «Адмінпрактика» Інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» щодо себе) [17];
- підтримання родинних зв'язків та допомога близькій родині [18];
- з метою особистого збагачення (отримання певної майнової вигоди) [19];
- для покращення політичної або особистої репутації, дискредитації конкурентів (оприлюднення певних звітів, які містять конфіденційну інформацію);
- для використання у підприємницькій діяльності близьких осіб (посадова особа повідомляє про наявну інформацію у органах податкової служби);
- маніпулювання результатами перевірки або аудиту (використання неопублічних висновків для ухилення від відповідальності);
- інші мотиви (помста, кар'єризм, заздрість, бажання отримати взаємну послугу або допомоги іншому) [20].

Результати дослідження суб'єктивної сторони адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 172⁸ КУпАП, засвідчують, що незаконне використання інформації в інший спосіб може вчинятись лише у формі активних дій, що також додатково засвідчує наявність певного умислу під час вчинення такого діяння, у той же час незаконне розголошення інформації може вчинятись як у формі активних дій, так і у формі бездіяльності. При цьому норми статті 43 «Нерозголошення інформації» Закону України «Про запобігання корупції» [21] вказують про можливість допущення необережної поведінки, яка призвела до розголошення чи використання в інший спосіб конфіденційної та іншої інформації з обмеженим доступом, що стала відома особі у зв'язку з виконанням своїх службових повноважень та професійних обов'язків, крім випадків, встановлених законом. Разом з тим диспозиція статті 172⁸ КУпАП на відміну від статті 43 Закону України «Про запобігання корупції» передбачає наявність обов'язкового мотиву – «у своїх інтересах».

О. О. Дудуров, Р. О. Мовчан, В. Г. Сенік пропонують у разі порушення встановлених правил користування і зберігання інформації, що стала відома службовій особі у зв'язку з використанням нею службових повноважень вчинене через необережність, може розцінюватись як службова недбалість (стаття 367 Кримінального кодексу України (далі – КК України)) [11, с. 461]. Тобто, наявність формального складу відрізняє частину 1 статті 172⁸ КУпАП від інших норм, передбачених КК України, зокрема статті 367 «Службова недбалість», в частині вчинення розголошення інформації, що сталося в наслідок невиконання або неналежне виконання службовою особою своїх службових обов'язків через несумлінне ставлення до них, що завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам окремих юридичних осіб.

З вказаним не зовсім можна погодитися, так як норми частини 1 статті 367 КК України передбачають завдання істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам окремих юридичних осіб, через невиконання або неналежне виконання службовою особою своїх службових обов'язків через несумлінне ставлення до них. При цьому відповідно до пункту 3 примітки до статті 364 КК України істотною шкодою у частині 1 статті 367 КК України вважається така шкода, яка в сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

З наведеного вбачається, що незаконне розголошення особою у своїх інтересах інформації, яка стала їй відома у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень, містить більш всього ознаки дисциплінарного проступку, якщо мотив «у своїх інтересах» не був встановлений. І саме наявність мотиву «у своїх інтересах» як активної дії, на думку законодавця, повинно відрізняти адміністративне правопорушення, передбачене частиною 1 статті 172⁸ КУпАП, від дисциплінарного проступку.

Тобто діяння у формі незаконного розголошення інформації, яка стала відома особі у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень, вчиненні з необережності, не повинні містити склад адміністративного правопорушення, пов'язане з корупцією. Для прикладу, вчинення таких діянь з необережності, як:

- недотримання правил внутрішнього документообігу;
- недотримання правил охорони інформації під час отримання та розгляду повідомлення про корупцію;
- недотримання правил охорони інформації під час складання та розгляду протоколу про адміністративне правопорушення.

У той же час, якщо вказані вище діяння, пов'язані з порушенням правил обігу певних документів, були вчинені з умислом, спрямованого на незаконне розголошення інформації, тобто особа усвідомлювала протиправний характер своїх дій, передбачала можливість настання шкідливих наслідків своєї протиправної поведінки та бажала її настання, такі дії будуть містити склад адміністративного правопорушення, передбачене частиною 1 статті 172⁸ КУпАП.

Необхідно підкреслити, що КУпАП не закріплює положення, відповідно до якого необережна форма провини розглядалася б в якості обставини, що пом'якшує адміністративну відповідальність. Також визначення конкретної форми вини особи не є обставиною, що підлягає з'ясуванню у справі про адміністративне правопорушення. Обов'язковому з'ясуванню підлягає лише винність особи у вчиненні адміністративного правопорушення, без визначення конкретної форми провини [22].

Позиція щодо обов'язкової наявності прямого умислу як суб'єктивної сторони незаконного розголошення інфор-

мації, яка стала відома особі у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень, неодноразово наголошувалася у постановках Апеляційного суду Дніпропетровської області від 07 березня 2018 року (справа № 200/20738/17) [23], Кропивницького апеляційного суду Кіровоградської області від 03 травня 2023 року (справа № 398/3791/22) [24], Харківського апеляційного суду від 11 грудня 2024 року (справа № 53/3616/24) [25] й інших постановках.

Розглядаючи суб'єктивну сторону частини 1 статті 172⁸ КУпАП необхідно зазначити, що вказана норма містить формальний склад, адже настання наслідків не передбачено.

На відміну від частини першої, частини друга статті 172⁸ КУпАП передбачає додаткові два альтернативні мотиви за незаконне розголошення або використання в інший спосіб особою інформації про викривача, його близьких осіб чи інформації, що може ідентифікувати особу викривача, його близьких осіб, яка стала їй (їм) відома у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень. Зокрема, поряд з мотивом «у своїх інтересах», передбачено ще такі мотиви, як «в інтересах іншої фізичної особи» та «в інтересах іншої юридичної особи».

Враховуючи, що в Єдиному державному реєстрі судових рішень відсутні судові рішення щодо притягнення до адміністративної відповідальності за частиною 2 статті 172⁸ КУпАП, спробуємо визначити власне бачення на мотив «у своїх інтересах чи в інтересах іншої фізичної або юридичної особи», який може бути використаний під час незаконного розголошення або використання в інший спосіб особою інформації про викривача, його близьких осіб чи інформації, що може ідентифікувати особу викривача, його близьких осіб, на думку автора можуть бути:

- помста викривачу з різних мотивів;
- матеріальний мотив (корисливий) (отримання грошової винагороди, подарунка, чи іншої вигоди від особи за отримання інформації про викривача чи його близьких осіб);
- родинно-особистий мотив (розголошення інформації про викривача чи його близьких осіб здійснюється на користь (прохання) близьких осіб, друзів, колег або особи, до якої є емоційна прихильність або симпатія, з метою надання їм допомоги уникнути відповідальності чи вирішити їх проблем);
- кар'єрні чи корпоративні мотиви (розголошення інформації про викривача чи його близьких осіб сприятиме укріпленню довіри з боку керівника, колег чи підлеглих або зміцнення службових зв'язків);
- соціально-психологічні мотиви (а) уникнення конфлікту, небажання суперечити з керівництвом, від якого залежить подальша доля особи; б) вдячність чи лояльність керівництву за попередню підтримку; в) страх втратити підтримку (довіру) з боку керівництва або іншої певної особи за те, що «прикриває» викривача; г) тиск (примус), шантаж з боку авторитетної особи, спрямований на необхідність розголошення інформації про викривача чи близьких його осіб; д) не бути «білою вороною» у колективі у зв'язку з тим, що не «здав» викривача);
- репутаційні (іміджеві): розголошення інформації про викривача чи близьких його осіб допоможе уникнути публічної критики або зберегти позитивний імідж в колективі;
- для дискредитації політичної або особистої репутації викривача;
- інші мотиви.

Таким чином, мотиви, з яких особа здійснює незаконне розголошення або використання в інший спосіб інформації про викривача, його близьких осіб чи інформації, що може ідентифікувати особу викривача, його близьких осіб, яка стала їй (їм) відома у зв'язку з виконанням

службових або інших визначених законом повноважень, можуть бути різні – матеріальні, нематеріальні, родинні, дружні, кар'єрні, тощо, вони не впливають на кваліфікацію адміністративного правопорушення, при цьому ключове значення має те, що вони спонукають діяти особу не в публічних інтересах, а у власних інтересах, або в інтересах конкретної іншої особи чи юридичної особи, коли службове становище або повноваження використовуються всупереч вимогам неупередженості.

Розглядаючи суб'єктивну сторону частини 2 статті 172⁸ КУпАП необхідно зазначити, що вказана норма, як і у частині 1 вказаної статті містить формальний склад, адже настання наслідків не передбачено. Також, як і у частині 1 статті 172⁸ КУпАП вчинене незаконне розголошення у формі необережності не містить складу адміністративного правопорушення, пов'язане з корупцією, і така особа повинна притягуватися до дисциплінарної відповідальності за відсутності ознак кримінального правопорушення або іншого складу адміністративного правопорушення.

Не встановлення умислу та не зазначення його у протоколі є підставою для закриття справи, про що яскраво засвідчує постанова Печерського суду м. Києва від 08 лютого 2024 року № 116891908, відповідно до якої було закрито провадження стосовно Прем'єр-міністра України Секретаріату Кабінету Міністрів України Дениса Шмигала за відсутності складу правопорушення, де однією з ключових причин стало те, що в протоколі не було чітко визначено мету та мотив вчинення правопорушення, що призвело до розголошення інформації щодо викривача. Відсутність належного обґрунтування мотиву стало вирішальною підставою для закриття справи [26].

Що стосується такої форми діяння, як незаконне використання в інший спосіб особою у своїх інтересах чи в інтересах іншої фізичної або юридичної особи інформації про викривача, його близьких осіб чи інформації, що може ідентифікувати особу викривача, його близьких осіб, яка стала їй (їм) відома у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень, то вказане діяння може вчинятися лише у формі активних умисних дій.

Вчинення діянь, визначених частиною 2 статті 172⁸ КУпАП, містить формальний склад, адже настання наслідків не передбачено диспозицією цієї статті.

Висновки. Підводячи підсумки зазначимо, що встановлення суб'єктивної сторони адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 172⁸ КУпАП, має одне з вирішальних значень, адже диспозиція двох частин цього делікту передбачає мотив «у своїх інтересах» (частина перша та друга статті) та «у своїх інтересах чи в інтересах іншої фізичної або юридичної особи» (частина друга статті). Відсутність встановлення мотиву практично було однією з вирішальною обставиною, за якою суди закривали адміністративні провадження за вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого за статтею 172⁸ КУпАП.

Мотиви «у своїх інтересах» та «у своїх інтересах чи в інтересах іншої фізичної або юридичної особи» відносяться до двох діянь «незаконне розголошення інформації» та «використання в інший спосіб інформації». Відсутність зазначення у протоколі мотиву виключає інкримінування цього складу адміністративного правопорушення, оцінюється судом як відсутність складу адміністративного правопорушення та подальшого закриття справи про адміністративне правопорушення за статтею 172⁸ КУпАП за недоведеністю вини.

Адміністративні правопорушення, передбачені частинами 1 та 2 статті 172⁸ КУпАП, можуть вчинятися лише умисно, необережна форма вини передбачає притягнення особи до дисциплінарної відповідальності або за іншими статтями КУпАП у разі вчинення інших складів адміністративного правопорушення чи за частиною 1 статті 367 КК України.

Мотиви, з яких особа здійснює незаконне розголошення або використання в інший спосіб інформації, відповідно до диспозиції частин 1 та 2 статті 172⁸ КУпАП, можуть бути різні – матеріальні, нематеріальні, родинні, дружні, кар'єрні, тощо, вони не впливають на кваліфікацію адміністративного правопорушення. Розглядаючи суб'єктивну сторону частин 1 та 2 статті 172⁸ КУпАП необхідно зазначити, що вказана норма містить формальний склад, адже настання наслідків вона не передбачає.

ЛІТЕРАТУРА

1. Іванов І. Є. Адміністративно-правові засади в справах про проступки: дис. ... к.ю.н. : спец. 12.00.07. Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2019. 221 с.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: прийнятий Верховною Радою УРСР 07 грудня 1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 04.11.2025).
3. Вереша Р. В. Суб'єктивні ознаки складу корупційного правопорушення (злочину). *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2015. № 4. С. 66–72. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chcks_2015_4_6.
4. Клок О. В. Протидія корупційним правопорушенням засобами адміністративного права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Харків, 2015. 214 с.
5. Ільєнок Т. В. Адміністративне корупційне правопорушення: поняття, склад, ознаки. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. Вип. 68. С. 511–516. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2012_68_81.
6. Цабека К. Є. Адміністративно-правові засади відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією: дис. ... д-ра філософії : 081. Суми, 2020. 257 с.
7. Борисова Ю. В. Адміністративна відповідальність за порушення, пов'язані з корупцією: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Дніпро, 2021. 190 с.
8. Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією: наук.-практ. комент. / С. С. Чернявський, Р. А. Сербин, І. Д. Пастух та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 90 с.
9. Науково-практичний коментар Кодексу України про адміністративні правопорушення [текст]. Станом на 1 вересня 2016 року ; за заг. ред. С. В. Петкова. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 544 с.
10. Науково-практичний коментар Кодексу України про адміністративні правопорушення ; за заг. ред. С. В. Петкова. Київ: Юрінком Інтер, 2020. 792 с.
11. Дудоров О. О., Мовчан Р. О., Сенік В. Г. Кваліфікація адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією (коментар судової практики). Київ : ВД «Дакор», 2020. 508 с.
12. Судовий розгляд справ про правопорушення, пов'язані з корупцією: прат. посіб. / кол. авт. ; за ред. доктора юрид. наук, проф. О. М. Костенка. Київ, Національна академія прокуратури України. 2018. 346 с.
13. Постанова Апеляційного суду Дніпропетровської області від 07 березня 2018 року. Справа № 200/20738/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/72625317> (дата звернення: 04.11.2025).
14. Постанова Волноваського суду Донецької області від 06 жовтня 2020 року. Справа № 221/4573/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92041504> (дата звернення: 04.11.2025).
15. Постанова Шевченківського суду м. Києва від 12 серпня 2019 року. Справа № 761/26744/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83640365> (дата звернення: 04.11.2025).
16. Ухвала судової палати з розгляду кримінальних справ та справ про адміністративні правопорушення Донецького апеляційного суду від 20 квітня 2021 року. Справа № 265/6324/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96443821> (дата звернення: 04.11.2025).

17. Постанова Солом'янського суду м. Києва від 05 жовтня 2023 року. Справа № 760/14766/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114076474> (дата звернення: 04.11.2025).
18. Постанова Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області від 19 липня 2023 року. Справа № 308/9586/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112356209> (дата звернення: 04.11.2025).
19. Постанова Приморського районного суду м. Одеси від 17 травня 2023 року. Справа № 522/8008/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111015918> (дата звернення: 04.11.2025).
20. Постанова Залізничного районного суду м. Львова від 18 липня 2023 року. Справа № 462/4365/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112356608> (дата звернення: 04.11.2025).
21. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 04.11.2025).
22. Надежденко А. О., Оробченко Д. В., Надежденко В. С. Сутність адміністративної відповідальності державних службовців. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. № 11. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1525>. DOI: 10.32702/2307-2156-2019.11.33.
23. Постанова Апеляційного суду Дніпропетровської області від 07 березня 2018 року. Справа № 200/20738/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/72625317> (дата звернення: 04.11.2025).
24. Постанова Кропивницького апеляційного суду Кіровоградської області від 03 травня 2023 року. Справа № 398/3791/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110953722> (дата звернення: 04.11.2025).
25. Постанова Харківського апеляційного суду від 11 грудня 2024 року. Справа № 53/3616/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123847897> (дата звернення: 04.11.2025).
26. Постанова Печерського районного суду м. Києва від 08 лютого 2024 року. Справа № 757/3616/24-п. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116891908> (дата звернення: 04.11.2025).

Дата першого надходження рукопису до видання: 05.11.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 11.12.2025
Дата публікації: 30.12.2025